

TERMÍN: 24.07.2023

xx31234xx
Recenzia B
Michal Habrman
michal.habrman@vlada.gov.sk
<i>Prosím nezasahujte do tejto tabuľky</i>

RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Michal Habrman**NÁZOV MATERIÁLU: **Správa o produktivite a konkurencieschopnosti za rok 2022**TYP VÝSTUPU*[1]: **analýza**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo hospodárstva SR - Inštitút hospodárskych analýz**AUTORI/KY: **Kamil Boros, Anna Vladová, Dušan Steinhauer, Andrej Havetta, Juraj Jakabovič, Ekaterina Azarova**

SPOLUAUTORI/KY: - ; - ; - ; -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **2****PRIPOMIENKY:**

P.č.	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Úvod	Navrhujem preformulovať zámer správy na „...identifikovať výzvy verejných politik v tejto oblasti“	Cieľom nezávislej analytickej správy nemôže byť identifikovanie politických výziev. Pravdepodobne ide o nesprávny preklad z anglického jazyka.	Pripomienka bola akceptovaná.
2	Zhrnutie a odporúčania	Navrhujem pretextovať štylistiku celej kapitoly.	Po prečítaní zhrnutia by mali byť externému čitateľovi jasné hlavné	Pripomienka bola akceptovaná:

			<p>„messages“. Napr. prvý odsek opomína štrukturálne problémy, ale ich nepomenováva, tretí odsek pojednáva o istom rebríčku a jeho subkategóriách, ale tento rebríček nie je pomenovaný; spomínajú sa vysoké vyčíslené straty odlivu mozgov, ale číslo nie je uvedené. Tiež mi nie je jasné, čo sa myslí pod pojmom „rast kvality práce“ (druhý odsek) – ide o anecdotál evidence manažérov fabrík?</p>	<p>-pomenovali sme najpálčivejšie štrukturálne problémy (kvalita vzdelávania, podnikateľského prostredia či inovácie)</p> <p>-rebríček je opísaný (kompozitný rebríček konkurencieschopnosti, vypracovaný na účely tejto Správy na základe vybraných pilierov 7 inštitúcií)</p> <p>-straty sú vyčíslené ako hodnota v mil.eur</p> <p>-rast kvality práce preformulovaný na „vzdelanú či vyškolenú pracovnú silu, potrebnú pre technologicky a znalostne vysoko náročné činnosti.“</p> <p>- bola doplnená záverečná kapitola, ktorá zhŕňa hlavné „messages“ správy</p> <p>Pozn.: spojenie „kvalita práce“ preformulovaná aj na iných miestach Správy,</p>
--	--	--	---	--

				okrem definície, kde je uvedené v úvodzovkách.
3	Kapitola 1.1	Navrhujem spomenúť najprv rozklad príspevkov zaostávania voči nejakému benchmarku (napr. Nemecku, ako sme robili v Reformnom kompase) a až potom vhrnúť do porovnávania spomalenia medzi obdobiami.	Pre čitateľnosť textu je vhodnejšie postupne problém rozkladať (viď graf 2 nasledovaný grafom 3). A nie hneď ukazovať príspevky k ekonomickému rastu v porovnaní medzi vybranými obdobiami. Chýba tak kontext pre lepšie pochopenie vývoja. Napr. možno práve obdobie 2000-2007 bolo pre vybranú krajinu a príspevok k rastu extrémne špecifické, čo by vysvetľovalo následnú korekciu v rokoch 2010-2019.	Pripomienka bola čiastočne akceptovaná. Ďakujeme za pripomienku, zlepšuje čitateľnosť textu. Preformulovaná kapitola. V úvode kapitoly sme rozpísali, ako problém rozkladáme (doplnený odsek), podľa toho sme upravili kapitolu. Ďalej sme uvážili, že čitateľnosti mohlo brániť umiestnenie Boxu, preto je Box1 premiestnený.
4	Kapitola 1.1	Žiadam doplniť podporné argumenty pre tvrdenie „Rozklad rastu HDP dokladá, že Slovensko nezachytáva tempo globálneho technologického rozvoja a nestavia na kvalite práce, danej kvalifikáciou a zručnosťami pracovníkov.“	Ako je spomínané v pripomienke vyššie, porovnanie zmien v dvoch obdobiach predstavuje nedostatočnú analytiku pre takéto vážne tvrdenie. S tvrdením samotným však problém nie je, ak bude podporené ďalšími kontextuálnymi informáciami.	Pripomienka bola akceptovaná. Tvrdenie bolo preformulované. Boli doplnené zásadné informácie o technologickej vybavenosti, inováciách, digitalizácii, ľudskom kapitále, slabom posune v znalostnej ekonomike

				s odkazmi na jednotlivé kapitoly Správy.
5	Kapitola 1.2	Žiadam doplniť evidence k tvrdeniu „Spillovers efekty sú obmedzené pre koncentráciu zahraničných investícií <u>do odvetví s nízkou pridanou hodnotou</u> , kde je slabý potenciál prelievania“	Pridaná hodnota na zamestnanca je napr. v automobilkách cca dvojnásobná oproti priemeru SK. A automobilový priemysel ako celok má nadpriemernú pridanú hodnotu. Veľa investícií smerovalo aj do finančného sektora a energetiky, ktoré sú rovnako nadpriemerné pridané hodnoty na zamestnanca, atď..	Pripomienka bola akceptovaná. Do textu sme zapracovali, že ide o „mieru pridanej hodnoty“ z outputu, nie level. Problémom SK automobilového priemyslu je pretrvávajúca nízka miera pridanej hodnoty v rámci GVC. Doplnili sme samostatný Box 5, ktorý sa venuje tejto téme aj z pohľadu databázy TiVA.
6	Kapitola 2.1	Navrhujem presunúť posledný odsek kapitoly (V rámci členských krajín EÚ obsadilo Slovensko celkovo 21. miesto....) presunúť na začiatok kapitoly, ešte pred graf.	Nie je vhodné pre plynulosť a zameranie textu, že človek sa najprv dozvedá o detailnom postavení Nemecka, Estónska, Česka a ďalších krajín a Slovensko bolo spomenuté až na konci kapitoly.	Pripomienka bola akceptovaná Odsek bol presunutý a mierne upravený: "V rámci členských krajín Európskej únie obsadilo Slovensko celkovo 21. miesto. Kvalitu a stav slovenského podnikateľského prostredia a konkurencieschopnosti sumarizujú viaceré správy

				nadnárodných a národných inštitúcií, vďaka ktorým môžeme lepšie porozumieť dosiahnutej pozícii Slovenska a spoznať zdroje a slabiny národnej konkurencieschopnosti. Najprv je však vhodné komparovať pozíciu Slovenska v medzinárodnom porovnaní, čiže s vybranými členmi EÚ. Porovnanie je možné nájsť v prílohe 2."
7	Kapitola 2.1	Navrhujem doplniť zhrňujúci Box o použitej metodike vychádzajúc z prílohy 2	Autori vymysleli a používajú a interpretujú úplne novú vec – vlastný kompozitný index, čo by si zaslúžilo aspoň letmé objasnenie predtým ako sa čitateľ zahĺbi do celej kapitoly. Detailná príloha 2 je úplne v poriadku, ale chýba info v hlavnom texte.	Pripomienka bola akceptovaná Bol doplnený box 2.
8	Kapitoly 2.1.1 až 2.1.5	Navrhujem doplniť grafy k jednotlivým indikátorom	Čitateľovi absentuje vizuálna informácia o relatívnom postavení iných krajín, prípadne o vývoji v čase.	Pripomienka bola akceptovaná Vzhľadom na to, že kvôli našej metodike nie je

				možné vytvoriť časové rady, bola pridaná príloha s prehľadovou tabuľkou za všetkých 8 kategórií.
9	Kapitola 2.1.3	Navrhujem rozdeliť kapitolu 2.1.3 na 3 samostatné.	Témy inovácií aj ľudského kapitálu sú príliš dôležité pre rozvoj krajiny, anby boli schované pod technologickou infraštruktúrou.	<p>Pripomienka bola čiastočne akceptovaná</p> <p>Prioritne sa technologickej infraštruktúre, inováciám a ľudskému kapitálu venujú iné časti reportu (kapitola 4). Na tomto mieste bol úmysel zhrnúť najdôležitejšie odporúčania na zlepšenie pozície Slovenska.</p> <p>Kapitola bola premenovaná na "Faktory prechodu slovenskej ekonomiky z nákladovej konkurencieschopnosti na konkurencieschopnosť založenú na vyššej pridanej hodnote"</p> <p>Bol doplnený úvod do podkapitoly: "Pri premiestnení ťažiska</p>

				slovenskej ekonomiky z nákladovej konkurencieschopnosti (daňovo-odvodové zaťaženie, cena práce) na konkurencieschopnosť založenú na vyššej pridanej hodnote je vhodné sledovať kategórie: technologická infraštruktúra, inovácie a ľudský kapitál. Bližšie sa touto problematikou zaoberá 4. kapitola."
10	Kapitola 2.2	Navrhujem prehodnotiť niektoré pojmy a zaradenie kategórií	Nie je nutné v texte otrocky opisovať celé štatistické kategórie (napr 76 – prístroje a zariadenia na telekomunikáciu a na záznam a reprodukciu zvuku). Stačí používať prirodzenejší jazyk (telekomunikačné zariadenia), najmä ak faktickú správnosť a rozsah kategórie je bezpečne definovaný číslom SITC. Navrhujem tiež prehodnotiť význam časti o probléme malého počtu high-tech produktov s komparatívnou výhodou. Najmä ak tam vyskakujú produkty ako odpad z plastov alebo hnojivá. Asi bude niečo zlé na samotnej metodike delenia	Pripomienka bola čiastočne akceptovaná Bola upravená nasledujúca veta a zmenená formulácia na viacerých miestach v podkapitole: "Slovensko však dosahuje komparatívne výhody predovšetkým v tovarových skupinách s nižšou a strednou sofistikovanosťou. V roku 2021 získalo komparatívnu výhodu len

			na high/medium/low tech. Nie je nutné tomu upriamovať toľko pozornosti.	v ôsmich sofistikovaných skupinách. Navyše ich skladba je relatívne svojrázna, čo tiež poukazuje na slabiny postavenia slovenskej ekonomiky v rámci medzinárodnej del'by práce (bližšie box 5)."
11	Všeobecná	Navrhujem odstrániť dualitu medzi kapitolami 2.1 na jednej strane a kapitolami 3 až 5 na strane druhej. Navrhujem spojiť/prepojiť.	Oblasti obsiahnuté v kapitolách 3 až 5 sú identické/porovnateľné s kapitolami 2.1.1 až 2.1.5. Zbytočne je text rozbitý, keď čitateľ číta 2x o tom istom, hoci z iného uhla pohľadu.	Pripomienka bola čiastočne akceptovaná V texte pod hlavnou kapitolou 2 (resp. úvod k kapitole) bola pridaná veta: "Výsledky boli doplnené o návrhy opatrení viacerých nadnárodných inštitúcií, akými sú OECD, MMF alebo Rada EÚ. Hodnotenie na základe tvrdých údajov je možné nájsť v kapitolách 3 a 4."
12	4.1	Navrhujem zmeniť štatistiky k podielu STEM absolventov	Autori ukazujú podiel STEM absolventov na populácii 20-29 ročných, nie na	Pripomienka bola čiastočne akceptovaná.

			<p>populácii absolventov. Pravdivá message je tak prekrytá vplyvom nižšieho podielu ľudí s VŠ vzdelaním na SK oproti EÚ a nižším podielom krátkych programov (short-term tertiary, bachelors). Pri porovnaní iba absolventov je zaostávanie menej výrazné (EDUC_UOE_GRAD03)</p>	<p>Do poznámky ku grafu zdôvodnenie, prečo uvádzame podiel na mladej populácii a nehľadáme menej výrazné zaostávanie SK. „Hľadáme chýbajúcu STEM pracovnú silu v mladej populácii (teda vrátane neštudujúcich na VŠ) pre priemyselne orientovanú ekonomiku, ktorá prechádza digitálnou transformáciou. Poukazujeme na chýbajúci základ potrebného ľudského kapitálu z celej mladej populácie. Podiel na absolventoch by skrivil túto informáciu pre rozdielny prístup k VŠ vzdelaniu (menšiny) či preferencie odborov. Aj v týchto oblastiach existujú výzvy pre verejné politiky.“ Pozn.: podiel VŠ na populácii 20-29 bol v roku 2020 cca rovnaký ako v DE (48,9% vs 49,1% v DE), pričom Nemecko</p>
--	--	--	---	--

				má vyšší podiel STEM absolventov v mladej populácii.
13	4.4	Navrhujem opatrnejšie vyjadrenie v prvom odseku (A to aj napriek superodpočtu z daňového základu, ktorý po zvýšení zo 150 % na 200 % v rokoch 2020 a 2021 patril medzi najštedrejšie daňové úľavy v OECD)	Zvýšením miery superodpočtu hoc aj na 1000% nie je možné očakávať veľmi výrazné navýšenie investícií do VaV, pretože firmy obmedzujú viaceré aspekty, počnúc od regulačného prostredia, cez ľudský kapitál až po stratégiu materského koncernu.	Pripomienka bola akceptovaná.
14	4.4	Žiadam v druhom odseku odstránenie kryptomien.	Investície do kryptomien nemajú nič spoločné s inovatívnou ekonomikou. Ide o špekulatívne obchody na úrovni hazardu - s pochybným aktívom bez reálneho krytia.	Pripomienka bola akceptovaná.
15	5.2	Navrhujem overiť fakt o nižších nákladoch práce na pridanej hodnote na úrovni niektorých väčších odvetví	Hoci ide o všeobecne prijímaný fakt, pre istotu navrhujem overiť, či podiel nákladov práce nie je hnaný inou štruktúrou ekonomiky. Predpokladal by som, že väčší podiel práce je v sektore služieb, ktorý má Slovensko tradične menej významný. A naopak v prípade priemyslu.	Pripomienka bola akceptovaná Bola pridaná poznámka pod čiarou v kapitole 5.2: "Slovensko má o 4,7 % nižší podiel kompenzácií pracovníkov (KP) na hrubej pridanej hodnote (HPH) v porovnaní s krajinami EÚ27. V

				<p>priemyselnej výrobe (angl. manufacturing) Slovensko dosahuje o 4,3 % nižší podiel KP a HPH. Podiel sektoru služieb je o 1,6 % nižší ako EÚ27. Výnimku však predstavuje veľkoobchod, maloobchod, stravovanie a ubytovacie služby, ktoré vykazujú o 6,5 % vyššiu hodnotu podielu KP a HPH ako v krajinách EÚ 27 a verejné služby a obrana (mínus 1 %). V stavebníctve je hodnota podielu KP a HPH až o 23,3 % nižšia ako v krajinách EÚ 27. Naopak, v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove dosahuje tuzemská ekonomika o 18,6 % vyššie hodnoty podielu KP a HPH (spracované IHA podľa Eurostat, 2023 [NAMA_10_A10])."</p>
--	--	--	--	---

16	všeobecná	Navrhujem doplniť krátku záverečnú kapitolku, napr. prepájajúcu zistenia s odporúčaniami	Materiálu chýba koncovka – akési závery. Naopak opatrenia, ktoré sa objavujú v manažérskom sumáre nie sú spomínané výraznejšie v jednotlivých podkapitolách. Spojenie záverov (implikácií predchádzajúcich kapitol) a odporúčaní by mohlo túto diery zaplniť.	Pripomienka bola akceptovaná. Doplnili sme záverečnú kapitolu.
----	-----------	--	---	--

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Predložená správa je vynikajúco spracovaná. Veľmi dobre sa vysporiadala napr. s rizikom skreslenia rôznych rebríčkov, a to ich integráciou do jedného, vďaka čomu sa autori mohli oprieť o robustné výsledky. Autori sa dotkli všetkých podstatných oblastí dôležitých pre konkurencieschopnosť a ekonomickú konvergenciu, rozpracovali ich do veľkého detailu (koľko im rozsah správy dovolil) a správne identifikovali najdôležitejšie oblasti. Materiál odporúčam na schválenie a publikovanie, ako aj na diskusiu o prioritách pre tvorcov hospodárskych politík.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.